

Offentlig udgiftspolitik. Rettevejledning

Ved besvarelsen af opgaverne kan der trækkes på stof fra en række fag på polit. Under alle omstændigheder forudsættes det, at besvarelsen dokumenterer indsigt i faget Offentlig udgiftspolitik. Denne vejledning sigter primært imod at redegøre for stof i pensum af relevans for besvarelsen af de stillede spørgsmål.

Opgave 1

Principal-agent teorien fokuserer på såvel principalens som agenternes nyttefunktioner. For principalen er det afgørende at indse, hvad der for agenterne er nyttedrivende. Pensum redegør for to tilgange. Besley & Ghatak antager, at agenterne drives af en mission og af motivationen knyttet hertil. Dixit antager, at agenterne drives af søgen efter profit.

Det er en almindelig antagelse om principal-agent relationen, at principalen ikke har fuldt kendskab til agenternes effektive produktionsfunktioner. Agenterne kan derfor underlevere for derved at gøre principalen utilfreds med leverancen, hvad der kan tvinge principalen til at øge betalingen til agenterne for derved at udvirke, at der leveres resultater, som tilfredsstillende principalen.

Usikkerhed hos principalen om den effektive produktionsfunktion rejser spørgsmålet om udformningen af betalingsreglen. Er de marginale omkostninger faktisk høje, er en høj marginal bonus nødvendig for at sikre levering, er de marginale omkostninger ikke så høje kan principalen stille agenterne over for valg af betalingsregel med forskelligt forhold mellem grundbetaling og marginal bonus, hvor ved principalen kan opnå viden om agenternes sande præferencer til brug for næste runde af forhandlinger om betalingsregel.

Skærpelsen af et økonomisk incitament på beskæftigelsesområdet kan i sig selv tolkes på flere måder. Det kan tages som et udtryk for en indsigt hos principalen om at de marginale produktionsomkostninger her faktisk er høje hos agenterne. En anden tolkning er, at agenterne nok er drevne af søgen efter profit men at de reagerer svagt på en profitmulighed, således at der skal være mulighed for en betydelig profit til stede for at drive agenterne tilstrækkeligt.

Skærpelsen af overudligningsreglen kan modsat nærliggende tolkes som et resultat af indsigten hos principalen, at profit ikke i særlig grad driver kommunal adfærd, således at den reducerede nettogevinst for den kommune, som investerer i økonomisk udvikling i den lokale økonomi og i øgning af indkomstsgrundlaget i kommunen, ikke spille nogen betydende rolle.

Flytningen af penge fra bloktilskud til puljetilskud indebærer en ændring af fordelingsreglen for statslige midler til kommunerne. Bloktilskud fordeles efter objektive udgiftsbehovskriterier fastlagt ud fra en regressionsanalyse på kommunernes udgiftsmønstre. Puljemidler kan fordeles med større hensyntagen til skøn udøvet på centralt niveau. Dette kan finde en økonomisk begrundelse, såfremt der er grund til at tilsidesætte resultater givet ved regressionsanalysetilgangen. Eller der kan være tale om mere teknisk betonedede argumenter, der kan hænge sammen med, at et ønske om skærpelse af omfordelingen mellem kommunerne umiddelbart er stødt sammen med beskyttelsen mod overudligning i tilskuds- og udligningssystemet.

Skærpelsen og individualiseringen af sanktioner ved overskridelse af indgåede økonomiaftaler kan nærliggende opfattes som et udtryk for, at kommunerne ikke har haft tilstrækkelige incitamenter til at overholde indgåede aftaler. Rattsø og Sørensen giver en analyse af de økonomiske incitamenter, som gælder i en aftalestyring af den art, som også har fungeret i Danmark.

Opgave 2

Tiebout modellen er en central økonomisk model til forståelse af effektivitetshensynet i kommunal udligning. Rationalet i denne model er, at et kommunesystem kan opfattes som et marked, hvor mange kommuner udbyder hver deres skat/service pakke. Borgerne antages at kunne vælge frit og uden transaktionsomkostninger mellem de kommunale pakker med udgangspunkt i borgerens nyttefunktion. Skal et sådant marked sikre effektivitet i allokeringen må alle kommuner i princippet have mulighed for at udbyde den samme pakke for den samme pris. Herved bliver det netop de enkelte borgeres præferencer, som afgør deres valg af kommune. Fordelingsopgaven bliver altså løst centralt, hvorimod allokeringsopgaven bliver løst decentralt.

Det kommunale tilskuds- og udligningssystem er som udgangspunkt baseret på lineære antagelser. Det indebærer, at udligning på marginen fører til, at den enkelte

kommune får reduceret den økonomiske betydning af et øget beskatningsgrundlag blandt kommunens borgere og jordejere. Herved vil kommunens gevinst ved kommunale investeringer i erhvervsudvikling mv. til øgning af beskatningsgrundlaget blive reduceret. Særligt de mest velstående kommuner i hovedstadsområdet, hvor der ud over landsudligningen også fungerer en hovedstadsudligning, vil blive stillet over for et svækket incitament i kraft af udligningen.

Opgave 3

Hart, Schleifer & Vishny analyserer principal-agent relationens natur, når principalen er en offentlig tilvejebringer og agenten kan være enten en institution ejet af principalen eller en privat ejet virksomhed. Det antages, at godet ikke lader sig specificere fuldt, men at kvalitet dog kan erkendes. I modellen indbygges, at der kan fungere såvel omkostningsinnovationer som kvalitetsinnovationer. Der gælder endvidere en følsomhed, der udtrykker hvor meget kvalitet falder, når der omkostningsinnoveres. Principalen er også kendetegnet ved en følsomhed i forhold til, hvor meget kvalitetsforringelse tillægges af betydning. Den offentlige og den private agent har forskellig nytte af at gennemføre innovationer. Herved kan udledes regler for, hvornår principalen bør lægge produktion i eget regi og hvornår det giver principalen større nytte at benytte en privat agent.

Hvor Hart, Schleifer og Vishny antager, at en privat agent fremstår som monopolist, så analyserer Christoffersen, Paldam og Würtz et eksempel på et marked for udlicitering, nemlig skolerengøring. Her findes, at konkurrence blandt agenter kan bidrage til øget nytte hos principalen.

Inddragelse af private agenter indebærer ikke nødvendigvis, at brugersiden opnår valg mellem forskellige ydelser. Hvis principalen fastholder tildeling som allokeringsskema, afskæres brugeren fortsat fra at sætte egne præferencer igennem. Principalen kan eventuelt være tilskyndet hertil, såfremt der gælder economies of scale, så det er lønsomt alene at anvende en enkelt producent. Under alle omstændigheder kan inddragelse af private agenter have en effekt på produktionseffektiviteten eller produktiviteten. Der må samtidig åbnes for adgang til valg, såfremt den allokeringsskema effektivet skal påvirkes. Det kan gøres på flere måder.